

Национален институт на правосъдието
“Повишаване капацитета на съдебната система и обучение по Европейската конвенция за защита правата на човека и основните свободи в Националния институт на правосъдието”
Договор № 93-00-42/20.02.2013 НФМ 2009-2014

Ананиев и други срещу Русия - 42525/07, 60800/08

Решение от 10.1.2012 [Секция I]

Член 46

Пилотно решение

Общи мерки

Ответната страна следва да предприеме общи мерки за облекчаване условията на задържане в затворите.

Фактите – Случаят се отнася до условията, при които жалбоподателят е задържан в различни периоди от време между 2005 и 2008 г. в различни места за лишаване от свобода по време на гледане на делото срещу него. След като установи нарушения на чл. 3 и чл. 13 от Конвенцията, Съдът премина към разглеждане на случая по чл. 46 от конвенцията.

Приложимо право – Член 46: Неадекватните условия на задържане са репетитивен структурен проблем в Русия, в резултат на който Съдът е установил нарушения на чл. 3 и/или чл. 13 от Конвенцията в повече от 80 случая, след постановяване на решението по делото Калашников¹. Още 250 подобни случаи са висящи пред Съда. Първопричините на установените нарушения са в основата си едни и същи: сериозна липса на лично пространство, недостиг на спални помещения, ограничен достъп до светлина и свеж въздух и липса на възможност за уединение при ползване на санитарните съоръжения. Проблемът е широко разпространен предвид лошото функциониране на руската пенитенциарна система и недостигът на правни и административни гаранции в тази област. Предвид настоящето състояние на проблема и неговото постоянно естество, големият брой засегнати лица и спешната нужда бързо да им бъде предоставена възможност за обезвреда на местно ниво, е прието, че е подходящо прилагането на пилотна процедура.

Настоящото нарушение на чл. 3 произтича от неадекватните условия на задържане в някои места за лишаване от свобода в Русия, което само по себе си е проблем с особена сложност и сериозност, подсилван от множество негативи, правни и логистични, фактори. За

¹ Kalashnikov v. Russia, no. 47095/99, 15 July 2002,

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Норвежкия финансов механизъм 2009-2014. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Националния институт на правосъдието и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Програмния оператор или на Донора.

подобряване на ситуацията в Русия все още са нужни ясни и разбираеми общи мерки на национално ниво, въпреки положените усилия за реновиране и изграждане на нови места за лишаване от свобода, които до 2016 г. трябва да подсиgurят на задържаните пространство от 4 м². Още повече, че не са въведени други краткосрочни мерки, които при малко завишаване на очакваните разходи, биха довели до изграждането на затворени санитарни помещения, премахване на мрежите от прозорците и увеличаване на честотата за използване на душовете.

При все че подкрепя руските власти в идеята, че за намиране на решение с продължаващия проблем с пренаселеността на местата за лишаване от свобода, трябва да се следва интегриран подход, включващ изменения в нормативната рамка, практики и поведения, Съдът счита, че не е негово задължение да напътства правителството по един толкова сложен процес на реформи, а още по-малко следва да го съветва относно конкретния начин на организиране на собствената му наказателна и пенитенциарна система. Все пак, не могат да не бъдат отбелязани две насоки, по които руските власти следва работят: на първо място, пряката взаимовръзка между пренаселеността на местата за лишаване от свобода и също толкова наболелия в Русия проблем с прекомерната продължителност на задържането в рамките на досъдебното производство и на второ място, необходимостта от законодателни решения и гаранции за предотвратяване пренаселването на затворите отвъд техния капацитет.

Колкото до първия въпрос, всички институции на Съвета на Европа системно са отбелязвали, че най-подходящата мярка срещу пренаселването би била намаляването на броя на лицата, спрямо които е приложено предварително задържане. Съдът в множество свои решения е отбелязвал, че мярката за неотклонение „задържане под стража“ следва да бъде прилагана по-скоро като крайно решение, а не на общо основание като правило. Съдът вече е установявал дисфункция на руската съдебна система по отношение на прекомерната продължителност на задържането и на мерките за неотклонение без надлежна обосновааност (процентът на жалбите по отношение на заповедите за задържане е необичайно завишен – 90% от първоначално подадените жалби и 98% от подновените жалби). Съдът също така е разглеждал въпроса, че руското обвинение следва да бъде формално насърчавано да намали исканията за прилагане на мерки за неотклонение „задържане под стража“, освен в най-сериозните случаи на престъпни деяния, включващи насилие. В крайна сметка, чрез изменение на Наказателнопроцесуалния кодекс е продължено усилието и мерките за успешна и дългосрочна превенция на пренаселването на центровете за предварително задържане, с цел спазване изискването на чл. 5 § 3 от Конвенцията. Всяко такова изменение следва обаче да е придружено с ефективни действия по въвеждането му в съдебната практика.

Колкото до втория проблем – законодателни промени с цел превенция и намаляване на пренаселеността, Съдът е отбелязвал, че извън отчетеното подобряване на материалните условия, те в продължение на няколко години все още са под предвидения стандарт. Това налага приемането на съответните допълнителни законови гаранции за избягване на пренаселеността в затворите, където все още е налице лош санитарен стандарт, и за гарантиране правата на лицата, задържани в тях. Подходящи мерки биха били установяването както на максимум така и на оперативен капацитет на местата за

задържане, като се даде възможност на ръководителите на тези места да отказват приемането на допълнителни задържани, когато е налице превишаване на капацитета на затвора, както на и специални преходни мерки като тези, въведени от Полша (виж Решението на Съда по делото *Łatak v. Poland and Łomiński v. Poland*²). Най-същественният елемент на подобно решение би било, че задържането при условия под зададените стандарти ще се осъществява само за много кратък и ясно предвиден период, ще бъде подложено на съдебен контрол и ще даде възможност на иск за компенсиране. Би следвало да се разгледа и възможността за освобождаване на задържани лица, чиито период на задържане е към своя край или чието задържане вече не е необходимо.

Що се отнася до проблема с чл. 13, ответната държава трябва без каквото и да е отлагане да предвиди ефективен национален механизъм за превенция и компенсиране. Превантивните мерки трябва да дадат възможност на задържаните за бързо и ефективно разглеждане на жалбите им от независима институция или съд, които да са овластени да постановят действия, водещи до промяна на ситуацията. Компенсаторните мерки следва да предвиждат обезвреда, включително намаляване на наказанието или парична компенсация в размер, съпоставим с този, постановяван от Съда по сходни случаи със задържани в нечовешки или унижителни условия лица. Задължително е, в сътрудничество с Комитета на министрите, в срок от шест месеца от влизането в сила на настоящето решение, да се зададе окончателен срок за въвеждането на превантивните и компенсаторни мерки.

В заключение, предвид фундаменталното естество на правото да не бъдеш подлаган на нечовешко или унижително отношение, разглеждането на сходните висящи жалби няма да бъде прекратено. Тяхното продължаващо администриране ще служи за периодичен сигнал за напомняне на правителството на задълженията му по Конвенцията. Правителството трябва да подсури ускоряване на решаването на подобни висящи индивидуални жалби, в срок от 12 месеца от влизането в сила на настоящето решение на Съда, както и при всеки случай, в който до знанието на правителството бива сведена такава жалба.

² *Łatak v. Poland (dec.)*, no. 52070/08, and *Łomiński v. Poland (dec.)*, no. 33502/09, both 12 October 2010

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Норвежкия финансов механизъм 2009-2014. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Националния институт на правосъдието и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Програмния оператор или на Донора.